Byxii oronuudai proletaarinar, negedegty!

Buriaad-Mongol YNEN

BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei oorgan.

№ 289 (2622)
1938 onoi
DEKAABRЬ
14
PONEDEELЬNIK

15-daxi zilee garna
ULAAN-YDE goorod
BMASSR

Mynөөderei noomerto:

Zaluu kommuniistnuudai ideine xymyyzelge ba xatuuzalga.
SSR Sojuuzai oordenuudiiji bariuulga.
Zagaha barilgiin xelseen tuşaa.
Koorsko.
Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiiin istoori.
Likbeezei xydelmeriiiji haizaruulxa xemzeenyydiiji abba.
Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkede beledxelei jabasa tuxai.

ALUU KOMMUNIISTNUUDAI IDEINE XYMYYŻELGE BA XATUUŻALGA

olьşeviigyydei paarti bolbol
vidyaalьna xandalgiin mee-
iji narıaar saxiza, johotoi
y xynyydiiji şileze, abalga
enhee xoişo 350 miangan
kandidaaduudiiji ba 150
ga şaxuu çleengyydiiji
ngөө zergede abba. Ene
a—ton jixe aarmi geeşe,
niiji bolьşeviigşelen xy-
yylxe xeregtei.
olьşeviig paartida orolgo—
byxenei azabaidalda serь-
o sobiiti, jixexen xubilal-
olxo baina.
arti bolbol өөrіingөө çleen
nde ugaa jixe ujalganuu-
daalgadag. BK (b) P-iin
v bolbol kommuniisthaa
ineb gexede, partiiina na-
anga discipliine saxixiijinь,
ba oronoigoo politiiçeske
idalda aktiivna xabaadal-
jinь, paartiiin poliitike ba
na oorganuudai togtoom-
diiji bodoto deere beje-
jabuulxiijinь, өөrіingөө
zebsegzelgiiji debzyylxe
susarşagyigөөr xydelme-
iinь, xaa jaagyi avangaard-
ojeec baixiijinь erine. BK
iin çleen ba kandidaad—
bodoto socialiis xandal-
tylөө avangaardna bojeec
, socialiis ymsiiji niydenei-
sesegii meţe narilan gam-
azalai discipliine ebdeg-
ebseşegyigөөr temesexe

hediingөө ujalganuud ba
eviig paartiiin tradiicanuu-
medexe ba gynzegiigөөr
odonь zaluu kommuniist-
a tuhalxa xeregtei.
arti bolbol өөrіingөө çleen-
iiji xymyyzyylxiin xoino-
anxaralaa tabiza,
ei zergenyydte orogşodto
ozno ispetaani—kandidaa-
aaz togtoohon baina, „ene
paartiiin programma,
ba taaktikatai johotoi
ar tanilsuulxa ba kandi-
i iiçne şanariiji şalgaxa
otoi baina". Bolьşeviig
iin programma ba us-
i xysed hainaar tanilsal-
paartiiin kandidaadta orog-
yxenei ujalga.

nai paartiiin leeninske-
nska Centraalьna Komi-
bolbol kommuniistnuudiiji,
paartiiin gigaant jixe
içeske oopedoor xymyy-
xeregte sag yrgelze
jixe udxaşanar olgodog
. Byxesojuuzna Kommu-
bolьşeviigyydei) Paartiiin
bolbol zaluu kommuniis-
diiji marksiizm-leniniiz
d,yxeer xymyyzyylxe xy-
yges zebseg bolxo baina.
K (b) P-iin istooriiiji yzel-
olbol socialiizmiin tylөө
oronoi xydelmerişen ba
şanai temeselei oopedoor
uulna.

(b) P-iin istooriiiji yzel-
arksiizm-leniniizmiin byxii
dtai, azalşadai byxii dai-
, manai paartiiin jabuul-
emeselei istooriiiji yzelge,
eviizmiiji şudalxada tuhal-
olitiiçeske heremziiji yrge-

ьşeviig paartiiin geroiiçes-
tooriiiji yzelge bolbol niite
elte ba politiiçeske temese-
aanlaar, revoliyyciin xydel-
baigaa xysenyydei znaa-
zebseglene.

(b) P-iin istooriiiji yzelge
Leenin—Staalinai aguu
xeregei esesiin ilaltada,
delxei deere kommuniiz-
ilaltada naidalgiiji bexi-
e." („BK (b) P-iin istooriin xuriaangii kyyrs").

„BK (b) P-iin istooriiin xuriaangii kyyrsiin" xeblegdeze garhantai daşaramduulan partiina propagaandiiji emxidxexe tuxai" Centraalьna Komiteedei togtool bolbol marksiizm-leniniizmiin nauukiiji şudalxa xyse ba şadabaridaa etigexe etigeliiji, kommuniistnuudta texeriyylen bodxoono, yrgene. Revoliycioonno teooriiiji samostojaatelьno yzelgede, zarim kommuniistnuudai zyghөө gardag zalxuuralgiiji erid dabaxa xeregtei. Parti na organizaacanuud bolbol teoretiiçeske huralsaldanь byxii kommuniistnuudta tuhalxa zuuraa, zaluu nyxedyydiiji tusagaar anxaralaar xyrieelxe johotoi.

Manai kaadranuud xadaa berxeşeelnyydtei temeseze xatuuzadag, gansaxan le, berxeşeelnyydhee aidaggyi ba suxaridaggyi kaadranuud hain bolxo geze nyxer Staalin gansa bişe zaadag hen. Kommuniist bolbol өөrіingөө praktiiçeske ba politiiçeske deejatelьnostiiin proceessto xymyyzedeg, azalşadai daisadtai temesexe temeselde, paarti ba praviitelьstviin togtoomzonuudiiji gyisedxexiin tylөө temeselde xatuuzadag.

Partiiina organizaacanuud bolbol zaluu bolьşeviigyydiiji partiiina, gyrenei ba niitiin xydelmeride zorimgoigoor xabaaduulxa, konkreetoe daabarinuudiiji ygexenь şuxala. Tede daabarinuudiiji gyisedxexedee, nyxedyyd bolbol ideine urgaza, bolьşeviig emxidxel, partiiina disciplinin priincebyydiiji oilgozo abxa baigaa. Zarim partiiina xydelmerilegşed bolbol ene zorilgiiji danşji xyngenөөr şiidxezerxideg baixa jym. Tedener bolbol ede nyxedyydei iiçne şanar, eriltiiji xaraandaa abangyigөөr, kommuniistnuudai xoorondo daabarinuudiiji mexaniiçeske, formaalьna „xubaarilzarxidag". Iime uşar xadaa olonxidoo, partiiina xydelmerilegşed bolbol şine kommuniistnuudtai ysөөnөөr niisedeg, nyxedyyd jamaraar azahuunaab, huralsanaab, xydelmerilnaab geze honiroxo doggyi organizaacanuudta yzegdedeg baina.

Zaluu kommuniistnuudta anxaraltaigaar, honoroor xandadag gazarnuudta, kommuniistnuud bolbol partiiina ba niitiin xydelmeride tyrgeer xabaadadag, tere xydelmeri deeree urgadag.

Zaluu kommuniistnuudiiji xymyyzyylxiin tylөө xariuusalgiiji, tedenerei baihan partiiina kollektiiv daaxa johotoi. Dyyren xysetei, ideine, soxilboritoi partiina azabaidal, zavood, faabrika, ycrezdeeni ba kolxoozuud deere byxii partiiina-politiiçeske xydelmeriiin ynder dede xemzee,—şine kandidaaduud ba paartiiin çleengyydei politiiçeske tyrgen urgaltiin ton şuxala ysloovi myn bolno. Organizaaca soo paartiiin dotoodiin demokratiii, samokriitike, partiiina xydelmeriiin byxii asuudalnuudiiji bytөөmzeteigөөr xelselge yrgenөөr delgeryylegdexe byri, zaluu nyxedyyd xabaadagşad tyrgeer bolxo baina.

Zaluu bolьşeviigyydei ideine politiiçeske urgalta ba staalinska xatuuzalga tuxai yderbyri anxaralaa tabixa—byxii partiiina organizaacanuudai şuxaliin şuxala zorilgo myn.

(Dekaabriiin 9-nei yderei „Praavdiin" tyryy bişeghee).

Respyblikaanska Ispaaniiin bojeecyydei dunda kylьtyyrne xydelmeri.
ZURAG DEERE: Respyblikaanska aarmiiin bojeecyyd baildaanai xoorondo gazeedyyd ba zurnaaluundiiji unşaza baina. TASS-iin foto xroonika

KOORSKO

(SPRAAVKA)

Hyylei yjede Itaali bolbol Koorsikiiji „italьjaanska impeeride" negedxexiin eriltenyydiiji xeze baina.

Koorsiko—Sredizieemne dalain baruun zaxadaxi aral; Fraanciin medelde baidag; 12 kilomeetr yrgen xemzeetei, Bonifaaço proliivoor italьjaanska Sardiini aralhaa tahalagdanxai.

Koorsikiin ploosçadь 8722 kvadraatna kilomeetr. Xynzoniinь xadaa (1936 onoi medeegeer) 322584 xyn.

Koorsiko—ekonoomikiin talaar xozomdongi xydөө azaxiin raioon. Xyn zonoinь gol azal—malazal. Gazariinь jixe yrihezeltei baibaşji, miil xaxadiinь xereglegdedeg baina. Maltamal bajaliguudai xedii jixe baibaşji, promiişlennostь ton baga xygzenxei.

Baruun taladinь saadai azal erxilegdedeg. Zagahanai agnuuri goritoi erxilegdedeg baina.

Aralai jixe goorodonь—24 miangan xynzontoi, Ajaaçço goorod (Napeleoonoi tyrehen niutag).

Koorsiko bolbol Fraanciin urda zaxahaa 170 kilomeetr gazarta. Itaalihaa miil 80 kilomeetr bolno. Sredizieemne dalain baruu xoito taliiji kontroolьdoxiin tulada, agaarai ba uhan seregei baaziiji bariza bolxo baihan deerehee, Koorsikiin strategiiçeske udxaşanaranь ugaa jixe baina. Koorsiko bolbol Itaaliiin garta orood baigaa xadaa, Fraancada esergyy seregei dobtolgodo xereglegdeze bolxo baina.

Koorsikiin strategiiçeske udxaşanariiji Fraanca xaraadaa abdag baina. Koorsikiin poortnuud—Ajaaçço, Bonifaaço ba Baastija—Fraanciin uhan seregei ton şuxala strategiiçeske baaza bolxo baina.

SSR SOJUUZAI OORDENUUDIIJI BARIUULGA

Dekaabriiin 7-do SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe M. I. Kaliinin, Preziidiymei zarim çleengyydei baixada, Ulaan Aarmiiin, şagnagdahan bojeecyyd, komandiirnyyd ba politxydelmerilegşedte oordenuudiiji bariuulba.

Leeninei oordenuudiiji ba Soveed Sojuuzai Geroin nere olgohon tuxai graamotnuudiiji Xasaan nuurai raioondoxi oboroonodo bojevoi daabariiiji zişeete hainaar dyyrgeheneinь ba geroistvo xaruulhanainь tylөө, kapitaan Leevçenko, leitenaant Çernopiaatko, mlaadşa komandiir Timaaxov, leitenaant Bataarşin gegşed abba. Xasaanai baildaanda xabaadagşadai nerehee kapitaan Leevçenko yge xelebe.

Saaşaa, Leeninei oorden ba Soveed Sojuuzai Geroin nere olgohon tuxai graamot, soveed sojuuzai oboroonno xysiiji bexizyylxe talaar praviitelьstviin speciaalьna daabariiji zişeete hainaar gyisedxehenei ba geroistvo xaruulhanai tylөө polkoovnig Gyysevte bariuulagdaba.

Terenei hyyleer, Mixaiil Ivaanoviç bolbol Xasaan nuurai raioondo bolhon baildaanda xabaadagşad majoor Jakyboovіçde, kombriig Jaaskinda, mlaadşa komandiirnuud Nemiroovskodo, Golьjaanovta, Tookarevta, Yuxarevta, ulaanarmeicyyd Kyvşiinovte, Koroobvinde ba bişenyydte nagraaduudiiji bariuulna. Tereşelen, ulaan Aarmiiin sojedeneeni, çaastьnuudai ba podrazdeleeninuudai bojevoi, politiiçeske ba texniiçeske beledxelde erxim amzaltanuudiiji xaruulhan nyxedyyd, oordenuudiiji abna.

Myn tereşelen, „Kraasin" ledokooloi staarşa mexaanig Boondik, ulaanflootec Gyysev, „Myyrman" geze gidrografiiçeske syydniin starşinaa—koçegaar Byyng Bygaajev, RSFSR-ei aradai artiistka Liilina gegşed ba ynder deede urgasatai uta voloknootoi xloopkiin şine soortnuudiiji baiguulxa xeregte erxim amzaltanuudiiji tuilahanai tylөө şagnagdahan, nyxer Maalьcev gegşed oordenuudiiji abba.

Nyxer Kaliinin bolbol şagnagdahan nyxedyydiiji xaluunaar amarşalba.

(TASS).

Finliaandske delegaaca Moskvaada

Finliaandiiin nacionaalьna praazdnigai yderte zergeseze, Moskvaada, finliaandske miissiiin şine gerei barilgiin dyyrehentei daşaramduulan, dekaabriiin 6-nai yder, finliaandske delegaaca bolbol zam xarilsaanai miniistr gospodiiin Salьvaar tyryytei, Moskvaada jirebe.

Dekaabriiin 6-da, finliaandska miissitei uulzalga bolzo, tende gadaada xeregyydei Aradai Komissaar Litviinov, Soveed Sojuuzai maarşal Bydioonii, gadaada xeregyydei Aradai Komissaariiji orologşo Poteemxin XTUA-iin generaalьna ştaabai naçaalьnigiiji orologşo komdiiv Smoroodinov, SSSR-hee finliaadida huugaa polpreed Dereviaanski ba bişed bailsaba. Uulzalga deere Moskvaagai diplomatiiçeske koorpus bailsaba.

Dekaabriiin 7-nei yder, finliaandiiin zam xolboonoi miniistr, gospodiiin Salovaara bolbol zam xarilsaanai Aradai Komissaar nyx. Kaganooviç ba gadaada xudaldaanai Aradai Komissaar nyx. Mikojaantai uulzaba.

Dekaabriiin 7-do delegaaca bolbol Leeningraadaar Finliaandidaa busaba.

TASS-iin medeesel

ZAGAHA BARILGIIN XELSEEN TUŞAA

Avtoriteedne istooçniguudhaa TASS-iin abhan medeegei johoor, ene hariin 8-da japoonsko posool gospodiiin Toogo bolbol ene onoi nojaabriiin 28-da nyxer Litviinovei xelehen medyylgede japoonsko praviitelьstviin ygehen xariuuji gadaada xeregyydei Aradai Komissaar nyxer Litviinovte medeesebe.

1. Japoonsko praviitelьsvo bolbol „bejee daanxai baixaa sonosxolgo" şingi, iime jixe sobiitiin bolhon deerehee, Mançzuuri xadaa Porstmyytske doogovor batalxa yje sagaixihaa ton ondoo boloo, Japoon xadaa Mançzuurtai batalahan doogovoroi yndeheer, tende seregyydiiji bailgaxa erxetei baina geze toolono.

Nyxer Litviinov bolbol, „Mançzoy-googoi bejee daanxaiji sonosxolgo" geze gospodiiin posooloi nerelhen, tere sobiiti xadaa Mançzuurida seregyydiiji asarhanai ba tende goritoi toonoi japoonsko seregyydiiji yldeen bailgahanai rezylьtaadta bolhon baina, ene xadaa Portsmyytske doogovoroor urid xaragdahan ba xorimzologdohon baina gebe. Mançzuuridaxi odoonoi zasagai baidal tuxai jopoonsko praviitelьstviin medyylge bolbol gansal Soveed Sojuuzaar bişe, xarin mynөө 60 şaxuu gyrenyydiiji negedxeze baigaa Liige naacaar, myn Ameerikiin Xolbooto Ştaaduudaarşji haişaagdanagyi. Xerbee Portsmyytske doogovoroi byxii statьjaanuudiiji ujalga geze tooloxoor, iime şine baidal Mançzuurida baiguulagdaa geze mederexe uşarai gargaxa baibaşji, soveed praviitelьstvo bolbol Japoondo xereggyi statьjaanuudiinь halgaaxa, tende xeregtei statьjaanuudiiji yldeexe geze gansaaraa şiidxexe erxiiji Japoondo olgozo şadaxagyi baina. Ene asuudalai talaar Japoon ba SSSR-ei hanal bodolnuudai ton ondoonuud baihiiji konstatiirovalxa zuuraa, nyxer Litviinov bolbol zagahabarilgiin asuudalda şiidxexii udaşanargyi, ene teemeer saaşadaa diskyyssi xexee bolixiiji duradxaba, eneende gospodiiin posool zybşөөrebe.

2. Gospodiiin Toogo bolbol Laperyyzovo proliivdoxi xoriuultai zoono bolbol soveedei syydnenyydei sylөөte navigaacada haad xexegyi johotoi gebe. Eneendenь nyxer Litviinov bolbol proliivei erjenyydeer seregei barilga xexe erxiin ygei baihan deerehee, tende xoriuultai zoono baixa johogyi, gebeş soveedei syydnenyydei ene proliivoor tamaralgada jamarş haad bolxogyi geze japoonsko praviitelьstviin naiduulgiiji jyrdөө xaraadaa abxa bainab geze xelebe.

3. Japoonsko posool bolbol KVŻD-gei tylөө tyleberi ba zagahabarilgiin xelseen xojoroi xoorondo jamarş xolboon ygei geze daxin baalaba. Byxii arsaldaata asuudalnuudiiji amimindanь, hubariuulan, şiidxexe xeregtei. Gebeş, xerbee japoonsko praviitelьstvoor batalagdaad ba odoo xyrter soveed praviitelьstveer haişaagdaagyi baihan, tere redaakcaaranь zagahabarilgiin konveenciin darui sagaa, tusxailabal—dekaabriiin 10 xyrter, batalagdaa haanь japoonsko praviitelьstvo bolbol tyleberi tuxai asuudaliiji jixe taaramzataigaar xaraza yzexөөr belen baina geze gospodiiin posool xelebe. Posooloi hanalaar xadaa, konveenciiji iime jaaralaar batalaxa jabadal bolbol japoonsko zakonodaatelьstviin johoor xedexen formaalьnostinuudiiji dyyrgexe şuxala baihan deerehee duldiidaxa baina. Japoon bolbol udaan ba myn bogonixon bolzoroorş haa, zagahabarilgiin jamar negen ondoo xelsee xexiiji zybşөөrexegyi baina.

Nyxer Litviinov bolbol KVŻD-gei tyleberiiin garaanti xadaa zagahabarilgiin konveenciin jamar negen redaakcaar xolbogdohon gy, ali xelsegdehen baiza bolxogyi, ene garaanti xadaa jamarş ysloovigyigөөr ba jamarş yje sagta dyyrgegdehen baixa johotoi geze xariuusaba. Ene talaar tus asuudalnuudai xoorondoo ynexөөrөө jamarş xolboo ygei baina. Baihan xolboonь jyyb gexede, өөrіingөө ujalganuudiiji dyyrgeegyi aad, japoonsko praviitelьstvo bolbol Soveed Sojuuzai ujalganuudta iime erideer oroxo johogyi, gexiin xamta Soveed Sojuuz xadaa өөrіingөө ujalganuudiiji ebdeegyi baina. Xerbee arsaldaata asuudalnuudiiji eelzeegeer şiidxexe gee haa, tylegdengyi 9 hara yngerşehen, KVŻD-gei tyleberihee exilexe xeregtei baina. Mynөө yjede baigaa zagahabarilgiin xelseen bolbol yşөө dekaabriiin 31 xyrter xysendөө baixa baina. Japoonton bolbol sezoonoi hyyl boltor zagaha barixa argatai baina, soveed praviitelьstvo xadaa tedeenei ene erxiiji saaşadaa xahaxa hanaltaiş bişe baina. Zagahabarilgiin şine sezoon xadaa xeden hara bolood exilexe. Iimehee, xronologiiçeske talaaranь bolooş xadaa KVŻD-gei tyleberi tuxai asuudal prioriteedtei baixa johotoi. Gospodiiin posooloi xereglehen „ton taaramzataigaar xaraza yzexe" gehen ygenyyd xadaa todorxoi, bişe baina. Tere tyleberiөө baankada oruulxa gy, ali tyleberiiiji tylexөө xaraalaza baihan hara yder erigdexe baina. Xerbee dekaabriiin 10 boltor ali negeneinşji xyseldөө xada, soveed praviitelьstvo bolbol zagaha barilgiin konveenciiji jamar ysloovi deere udaan sag batalaxa, tede ysloovinuudtai japoonsko praviitelьstviiji tanilsuulxaar belen baina, ene xeregiiji 10 boltor dyyrgexe jabadal japoonsko praviitelьstvohoo duldiidaxa baina. Nyxer Litviinov bolbol zagahabarilgiin konveence tuxai xelsee xexe, tere byxii ysloovinuud tuxaigaa ba zagahabarilgiin sagzuuriin xelsee batalaza bolxo, tede yndehe huurinuud tuxai soveed praviitelьstviin şiidxeberiiiji ton elieer zaahan, nojaabriiin 28-nai yderei өөrіingөө medyylgiiji daxin hanuulba. Japoonsko posool, beseediingee udxiiji өөrіingөө praviitelьstvodo medeesexeb geze naiduulba.

XROONIKO

veed uranzoxioolşodoi zai preziidiym bolbol ojaanov ba Baidykoo- Soveed uranzoxiool- şodoi sojuuzai çleengyyd bolgon abba.

(TASS)

Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiiin ISTOORI

XURIAANGII KYYRS

BK(b)P-iin CK-ei Komiissiin redaakca doro. BK(b)P-iin CK-eer haişaagdahan. 1938 on.

2. DIALEKTIIÇESKE BA ISTORIIÇESKE MATERIALIIZMIIN TUXAI.

Dialektiiçeske materialiizm boibol marksiis leeninske paartiin mirovozzreeni myn. Eneenei dialektiiçeske geze nerelegdexe uşaranь jyyb gexede, eneenei baigaaliiin yzegdelnyydte xandaxa xandalganь, eneenei baigaaliiin yzegdelnyydiiji şinzexe meetodenь, eneenei ede yzegdelnyydiiji poznavaalxa meetodenь xadaa *dialektiiçeske* baiza, eneenei baigaaliiin yzegdelnyydiiji tailbarilaxa tailbarinь, eneenei baigaaliiin yzegdelnyydiiji oilgolgonь, eneenei teoorenь xadaa *materialistiiçeske* baidag baina.

Istoriiçeske materialiizm bolbol dialektiiçeske materialiizmiin polozeeninyydiiji obşçeestvenne azabaidaliiji şinzelgede gargan delgervylelge, dialektiiçeske materialiizmiin polozeeninyydiiji oobşçestviin azabaidalai yzegdelnyydte, oobşçestviin şinzelgede, oobşçestviin istooriiin şinzelgede xereglexe jabadal myn.

Maarks ba Eengelьs xojor өөhediingөө dialektiiçeske meetodiiji xarakterizovaalxadaa dialeektikiin gol zyilnyydiiji zoxioon nairuulhan filoosof bolxo Geegeliiji zaan eşe baridag baihan jym. Gebeş, ene xadaa Maarks ba Eengelьsiin dialeektike bolbol Geegeliiin dialeektiketei adali gehen uşar bolnogyi. Ynendee xadaa Maarks ba Eengelьs boibol Geegeliiin dialeektikehee tereeniiji mynөөnei nauuçna tyxeltei bolgoxiin tula, gansaxan le tereenei „racionaalьno zernoojiinь" abza Geegeliiin idialiis xalihiinь abza xajaad, dialeektikiiji saaşanь xygzөөhen baina.

„Minii dialektiiçeske meetod xadaa geegelevske meetodhe huuriaaraa ondoo baixahaa gadana, zygөөr tereenei sexe protivopolooznostinь bolxo jym. Geegelьde uxaan bodoloi proceess xadaa tereeniiji edei geze nereleed, xeterxedee bejee daangi sybjekt bolgood baixadanь bii jyrtemsiin demi yrgenь (zoxioogşonь) bolxo jym, terenь xadaa tereenei gazaa teeşe xaruulhan talanь myn geeşe. Nadada xadaa esse nygөө teeşee ideaalьna jyme xynei tolgoido oruulan huulgagdaza tereen soo şinedxen baiguulagdahan materiaalьna jyme myn" geze Maarks xelene. (*K. Maarks*, „Kapitaalai" I tocmoi xojordoxi nemeecke xeblelgiin Poslesloovi iji).

Maarks ba Eengelьs xojor өөhediingөө materialiizmiiji xarakterizovaalxadaa materialiizm iji erxedenь oruulhan filoosof bolxo Feijerbaaxiiji zaan eşe baridag baihan jym. Gebeş, ene xadaa Maarks ba Eengelьsiin materialiizm bolbol Feijerbaaxiin materializmtai adali gehen uşar bolnogyi. Ynendee xadaa Maarks ba Eengelьs xojor bolbol Feijerbaaxiin materialiizmhaa tyynei „gol zernoojiinь" abaad idealiis ba religioozno-etiiçeske xalihiijiinь abza xajaad, tyyniiji materialiizmiin nauuçna-filosoofsko teoori bolgon saaşanь xygzөөhen baina. Feijerbaax bolbol gol tylebөө materialiist baibaş—materialiizm nerede esergyysedeg baihaniinь medeze baina. Eengelьs bolbol Feijerbaax „vnde heeree materialistiiçeske baibaş, xuuşan idealiis şydernyydhee halaagyi", „Feijerbaaxiin bodoto idealiizm xadaa bidenerei tyynei eetika ba reliigiinь filosoofidoo orxodo tere doroo garza jirene", geze negeie bişe xeledeg baigaa. (*K. Maarks* ba *F. Eengelьs*, t. XIV n., 652—654 x.).

Dialeektika bolbol „diale go" gehen greeçeske ygehee garhan jym. Enenь xadaa jirildaa xexe, arsaldaa xexe gehen udxatai jym. Ertede dialeektika geeşiiji protiivnigai bodoldo baihan protivoreeçinyydiiji eliryylen gargaza ynen bodotiiji xysexe ba tere protivoreeçenyydiiji tuilaza garxa şadaliiji xeledeg baigaa. Ertede zarim filoosofuud bolbol uxaan bodoldo baihan protivoreeçenyydiiji eliryylen gargaxa jabadal ba protivopoloozno hanalnuudiiji soxilduulxa jabadal bolbol ynen bodotiiji olxiin egee hain arganь myn geze tooldog baigaa. Uxaan bodoloi ene dealektiiçeske meetod bolbol xozomonь baigaaliiin yzegdelnyydte şil yylegden delgeryylegdeze, baigaaliiji poznavaalxa dialektiiçeske meetod boloo hen. Ene meetod xadaa baigaaliiin yzegdelnyydiiji mynxedөө xydelze baidag ba xubilza baidagaar xardag, tiigeed baigaaliiin xygzelte xadaa—baigaalida bii baidag protivoreeçinyydei xygzeltiin rezylьtaad, baigaaliiin protivopoloozno xysenyydei xarilsaanai rezylьtaad myn geze xardag baigaa.

Dialeektike bolbol huuriaaraa metafiizikede sexe protivopoloozno baidag jym.

1. Marksiis *dialektiiçeske* meetod bolbol iimenyyd gol çertaanuudtai baidag:

a) Dialeektika bolbol metafiizikehee protivopolooznoor, baigaaliiji beje bejeheenь taharanxai, beje bejeheenь halgaagaatai ba beje bejedee xamaagyi predmeedyyd ba yzegdelnyydei tuşaan bolzo suglarahan jyme bişe, xoorondoo xolbootoi, nege byxeli jyme geze, tereen doroo predmeedyyd, yzegdelnyyd xadaa beje bejetejee organiiçeskaar xolbootoi, bejee bejeheenь duldiidadag ba beje bejedee ysloovi gargaza ygexөөr xaradag baina.

Tiimehee dialektiiçeske meetod xadaa baigaali soo negeş yzegdel boibol, xerbee tereeniiji orşon toirozo baihan yzegdelnyydheenь xolboogyigөөr halgaagaad abxada, oilgogdoxogyi geze toolodog baina. Uşaranь xadaa baigaaliiin jamarş halbariida baihan jamarş yzegdel xadaa xerbee tereeniiji orşon toirozo baihan ysloovinuudtanь xolbolduulangyi tedeenh enь halgaagaad xaraxa boloo haa udxa uşargyi jyme bolşozo bolxo baina. Jamarş jyymiiji, xerbee tereeniiji orşon toirozo baihan yzegdelnyydteinь tahalaşagyi xolbogdongioor, tereeniiji orşon toirozo baihan yzegdelnyydeerenь obysloovlenoor xaradag baibal, oilgogdoxoş ba batalan yndehelegdeze şadagdaxa johotoi.

b) Dialeektika bolbol, metafiizikehee protivopolooznoor, baigaaliiji xaraza, baigaali xadaa togtoşohon ba xydel egyi, nege doroo baişahan ba xubilxajaa boliişohon baidal bişe, myn le taharaltagyi xydelze ba xubilza, taharaltagyi şinelegdeze ba xygzeze baidag baidal geze, tende xododoo nege jyme bii bolzo ba xygzeze, nege jyyme handaraza ba nahaa dyyren xosorozol baidag baixaar xaradag baina.

Tiimehee dialektiiçeske meetod bolbol jyymiin yzegdelnyyd gansa tedenei xoorondoo xolbootoi ba obysloovlennoo baidag talahaanь bişe, myn le tedenei xydelze xubilza, xygzeze baidag talahaanь, tedenei bii bolzo ba yxeze halaxa talahaanь xaraxiiji erxedeg baina.

Dialektiiçeske meetodto xadaa yxeze halxa jabadalaa exilze baibaş, ene momeentede bata baihanaar xaragdahaniinь şuxala bişe, xerbee ene momeentode bata bişeş baigaahaa, bii bolzo ba xygzeze baihan jabadal nen tyryyn şuxala baidag, uşaranь xadaa dialektiiçeske meetodte gansa bii bolzo ba xygzeze baihan jyyme dabagdaşagyi bişe baidag.

„Byxii baigaali xadaa tyynei xamagai zize xubinuudhaa exilze xamagai jixenyyd bejenyyd xyrter, toonohoo exilze naran xyrter, protiistahaa (exinei amida kleetok—*Red.*) exilze xyn xyrter mynxedөө bii bololgo ba usadxal ada, taharaltagyi uradxalgada, eseltegyi xydelөөnde ba xubilalg da baidag baina" geze Eengelьs xelene. (myn tende, niuur 484).

Tiimehee, dialeektika bolbol „jyymenyyd ba tedenei uxaanai otrazeeninyydiiji jixenxidenь tedenei xoorondoo xolbogdongi, tedenei barildangi, tedenei xydelөөndenь, bii bolzo baidag ba ygei bolzo baidag johodonь abdag" geze Eengelьs xelene. (*K. Maarks ba Eengelьs*, t. XIV, niuur 23).

c) Dialeektika bolbol, metafiizikehee protipolooznoor, xygzeltiin proceessiiji koliiçestvenno xubilaltanuudai kaaçestvenna xubilalta gargadaggyi urgaltiin prostoi proceess bişe,—myn tiime bagaxan ba eli bişe koliiçestvenno xubilaltanuudh a eli xubilaltanuudta, yndehөөrenь ondoo bolgohon xubilaltanuudta, kaaçestvenno xubilaltanuudta oruulxa xyg elte myn. ende xadaa kaaçestvenno xubilaltanuud aazamaar bolxo bişe, gene-te, tyrgen doroo skaçkoobraaznaar nege baidalhaanь nөgөө baidalda şilzen oroxo jabadalaar bolodog baina, xubilaltanuudanь slyçaina boloo bişe, zakonomeerneer, eli bişeer ba aazamaar, koliiçestvenno xubilaltanuudai suglarhanai uşarhaa bolodog baina.

Tiimehee dialektiiçeske meetod bolbol xygzeltiin proceessiiji saxarig toirohon xydelөөn bişe, miin le jabaza yngergehenei daniahan prostoi dabtalga bişe, debzeltiin xydelөөn, deeşee xygzen debzehen xydelөөn, xuuşan kaaçestvenna baidalhaa şine kaaçestvenna baidalda şilzen orohon, prostoihoo sloozhnodo, doodo şatahaa deede şatada oroxo udxatai xygzelte geze toolodog baina.

„Baigaali xadaa dialeektikiin turşalgiin şuluuniinь myn. Ene turşalgiin tyleө yderhөө yder byri nemeze baihan ton bajan materiaal ygehen mynөөgai jestestvoznaani bolbol tereegeeree baigaali soo byxii jyyme esestee xadaa metafiiziiçeskeer bişe, dialektiiçeskeer yiledxegden jabaa baidag geze, ene xadaa mynxedөө nege janzaar, xododoo daxin şineer dabtaza baigşa saxarigaar erelde ze bidag bişe, myn le bodoto istooriiji yngergeze baina geeşe. Ende xadaa byxii mynөөnei organiiçeske miir urgamal ba amida amitad, myn tereşelen xyn xadaa olon milliioon zilnyydei torşo soo yrgelzelhen xygzeltiin proceessei produukt myn geze batalan togtoozo baigaaliiiji metafiziiçeske yzelөөr xaradag jabadalda ton şanga soxiso ygehen Daarviniiji nen tyryyn zaaxa johotoi" geze Eengelьs xelene (myn tende, niuur 23).

Dialektiiçeske xygzelte xadaa koliiçestvenna xubilaltanuudhaa kaaçestvenno xubilaltanuudta şilzen orohon jabadal geze xarakterizovaalxadaa Eengelьs iigeze xelene:

„Fiiz kede... xubilalta byxen xadaa bejede xabaatai koliiçestvenno xubilaltahaa bolzo gy, ali jamar negen formiin xydelөөnei toogoi tyynde xyrehenei uşar ar koliiçestviin kaaçestvoda şilzen orolgo myn. Zişeelxede, tyryyşeer uhanai temperatuura xadaa terenei şingen duhal baidaldanь jamarş xamaagyi baidag gebeş, şingen uhanai temperatuuriin jixe bolxo ba baga bolxotoi xamta tusagaar momeent bolzo, uhanai baidal xubilza, uhan xadaa nege gezel—uural bolzo, ygei gebel—myihen bolodog baina... Plaatinovai proovol iin gal ygexiin tulada ooxiin xysenei tusxai miinimym xeregtei baidag; metaall byxende xailaxa өөriinь dulaan baiza baidag; manai medeldeg baihan arganuudaar xaraata temperaturiiji xyseze şadaxa baixadamnai şingen byxende myn baigaa davleeniinь xaba soo xyrelgiin gy, ali busalalgiin өөriinь tusagaar toocko baidag johotoi; esestee gaaz byxende xaraata davleeni ba xyrelgөөrenь tereeniiji şingen baidalda oruulza bolxo kritiiçeske toocko baidag baina... Fiizikiin konstaantanuud bolbol (nege baidalhaanь nygөө baidalda şilzen orolgiin toocko—*Red.*) jixenxi xubidaa yzlovoi toocknuudai nerenь myn geeşe. Ende xadaa xydelөөnde koliiçestvenno (xubilalta) nemelte gy, ali baga bolgolto xehen jabadal xaraata bejiin baidalda kaaçestvenno xubilalta gargadag baina. Ende, tiimehee, koliiçestvenь kaaçestvada şilzen orono geeşe" (myn tende, niuur 527—528).

Saaşaa, xiimede oroxodoo Eengelьs iigeze yrgelzelyylne:

„Xiimiiji koliiçestvenno sosiaavai xubilaltiin nylөөgөөr bolhon beenvydei kaaçestvoin xubilaltiin tuxai nauuka geze nerlexede bolxo. Eneeniiji Geegelь өөrөө medehen baigaa... Kisloroodiji abza xarajii: xerbee ende molekyyla bolon jyriinxide adali xojor bişe, gurban aatomiiji negedxegdee haa manai urda jyriin kisloroodhoo өөriingөө yner ba xysen xojoroo tedorxoi ondoo beje—ozoon gedeg garza jirene. Kisloroodoi azoot ba seera gexe metenyydtei, xudxaldaza, tedenei beje byxeniinь tişe byxii bejenyydhee kaaçestvaaraa ondoo beje ygedeg eldebiin propoorconuud tuxai jyy xelxe johotoibl" (myn tende, niuur 528).

Esestee, Geegeliiji tuxaaraa xaraaza baigaad tere doroo tereenei medeeze mederelgyi miirei caarstvohaa oşçyçeeninь caarstvada, organiiçeske bişe miirei caarstvahaa organiiçeske azabaidalda şilzen oroxo jabadal, şine baidalda orohon—skaçook myn gehen zaabariiji abiaagyi niuusaar abhan Diyyringiiji kritikovaalxadaa, Eengelьs iigeze xelene:

„Eneş geegelevske xemei *xahaadalgiin* yzlovoi liini geeşeb şuu, ene koliiçestvenno nemelte gy, ali xorolto bolbol tusxai yzlovoi pyynktnyydte *kaaçestvenna skaçook gargadag* jym. Zişeelxede, xerbee uhiji xalaaxa gy, ali xyrgexe boloo haa busalalgiin ba xyrelgiin toocko xadaa normaalьna davleeniin baihan sagta şine agregaatna baidalda oroxo yyzelenь bolzo koliiçestviinь kaaçestvod şilzen orohon jabadal bolno" (myn tende, niuur 45-46)

e) Dialeektika bolbol, metafiizikehee protivopolooznoor, baigaaliiin predmeedyyd baigaaliiin yzegdelnyyd bolbol dotoodoi protivoreeçinyydtei baidag geze toolodog baina, uşaranь xadaa edenyydenь өөhediingөө otricaatelьna ba polozitelьno talatai, өөhediingөө yngerhen yjetai ba jireedyitei, өөhediingөө hyneze baigaa ba xygzeze baihan talatai baidag jym, ene protivopolooznostinuudai temesel, xuuşan ba şine xojoroi xoorondoxi temesel, hyneze baigaa ba tyren urgaza baigaa xojoroi xoorondoxi temesel hyneze baigaa ba xygzeze baigaa xojoroi xoorondoxi temesel bolbol xygzeltiin proceessei dotoroinь udxa şanar, koliiçestvenno xubilaltiin kaaçestvenna xubilaltada orolgonoi dotoroinь udxa şanar bolodog jym.

Tiimehee, doodo şatahaanь deede şatadaa xyrter jabaxa xygzeltiin proceess xadaa yzegdelnyydiiji nege zigde taaruuxanaar delgeryylen jabuulxa johoor bişe, predmeedyydte, yzegdelnyydte xabaadangi baigaa protivoreeçinyydiiji uudalan gargaxa johoor, ene protivoreeçinyy eer huuri barimtalan jabaza baigşa protivopoloozno tendeencenyydei „temeseliiji" yngergexe johoor jabadag geze dialektiiçeske meetod toolodog baina.

„Dialeektika bolbol өөriingөө gol udxaar xadaa protivoreeçinyydiiji *predmeedyy ei yndehe udxaaranь* şinze e yzexe şinzelge myn" geze Leenin xelene. (*Leenin*, „Filosoofsko debternyyd", niuur 263)

Myn saaşanь:

„Xygzelte bolbol protivopolooznostinuudai „temeselenь" myn" (*Leenin*, t. XIII, 301 niuur).

Marksiis dialektiiçeske meetodei gol tyxelnyyd tobşoor xada iime geeşe.

Obşçeestvenne azabaidaliiji şinzexe, oobşçestviin istooriiji şinzexe jabadalda dialektiiçeske meetodei polozeeninyydiiji delgeryylelge jamar ugaa jixe udxatai baihaniiji, ene polozeeninyydiiji oobşçestviin istooriido, proletariaadai paartiiin praktiiçeske jabuulgada xereglelgiin jamar ugaa jixe udxatai baihaniiji oilgoxonь berxe bişe geeşe.

Xerbee jyrtense deere ilgaran taharanxai baihan yzegdelnyyd ygei haanь, xerbee byxii yzegdelnyyd xadaa xoorondoo xolbogdongi ba beje bejedee ysloovi gargaza ygedeg haanь, istooridoxi obşçeestvenne stroi byriiji ba obşçeestvenne xydelөөn byriij nege zarim istooriguudai ysөөn bişe xedeg adaliaar „mynxiin ynen sexiij" barin xaraxa bişe gexe gy, ali doo jamar negen zoriuuta abhan idein talahaa xaraxa işe, obşçeestvenne stroiji ba ene obşçeestvenne xydelөөniiji bii gozo gargahan ysloovinuudai talahaa xaran segnexe johonь eli baina.

Bogoolezelelgiin stroi xada mynөөnei ysloovinuudai xada, udxa uşargyi jabadal, jesteestvenne bişe, teneg jabadal bolxo baina. Bogoolezelelgiin stroi zandaraa unaza baigaa erte—balar sagai obşçinno stroin ysloovinuud baixa sagta, ton oilgogdomoor ba zyik nomeerne jabadal geeşe. Jyyb gexede, ene xadaa erte balar sagai stroitoi sasuulbal alxam uragşaa daşxahan jabadal bolxo baigaa.

Byrzyaazna-demokratiiçeske respyybliikiiji eriige bolbol caarizmiin ba byrzyaazna obşçestviin baiza baihan yjede zişeelxede 1905 ondo, Rossiido xadaa ton oilgogdomoor, zyb ba revolycionno erilte baihanjym uşaranь xadaa tere yjede byrzyaazna respyybliike xadaa alxam urigşaa dabxihan jabadal bolxo baigaa.

Byrzyaazna-demokratiiçeske respyybliikiiji erile bolbol SSSR dexi manai mynөөnei ysloovinuudai baixa sagta xaaşargyi ba kontrrevoliycionno erilte myn geeşe, uşaranь xadaa byrzyaazna respyyblike bolbol soveed respyybliikiiji sasuulbal alxam gedergee suxarihan jabadal bolno.

Byxii jyyme xadaa ysloovinuud, baira ba saghaa bolxoo hotoi.

Obşçeestvenne yzegdelnyydte iime *istoriiçeske* xandalgagөөr istooriiin tuxai nauukiin ba zaş baixa ba xygzexeş gyinь oilgostoi, uşaranь xadaa gansa iimel xandalga istooriin nauukiiji slyçainostьnuudai exi zaxagyi xaaos bolxo jabadalhaa uuxa uşargyi endyyrelnyydhee syldөөlexe baina.

Saaşaa. Xerbee jyrtense bolbol taharaşagyi xydelөөn ba xygzeltede baiza baidag xadanь, xerbee xuuşanai jyyme hyneze ba şine jyyme urgan garza baixa jabadalai xygzeltiin zakoon myn xadaanь „xydelgeşegyi" obşçeestvenne joho zuram, „gei ymsiin ba eksploytaaciin „mynxe priincip" tariaaşadiin meeşçigyydte, xydelmerişeniiji kapitaliistnuudta medegdeze baixa gehen „mynxe idei" gegşe xadaa daxiad ygei baixa niinь eli geeşe.

Tiimehee өөriingөө tere sagtaa feodaalьno stroiji kapitaliis stroin helgehen şingieer, kapitaliis stroiji socialiis stroigoor helgeze bolxo baina.

Tiimehee, odoo sagta diilengii xysen baibaş, saaşadaa xygzexejөө bolihon, oobşçestviin sloinuudta orijentiroovko hiixe bişe, odoo sagta diilenxii xysen boloogyi baigaaş haa xygzeze baihan, jireedyidetei baihan sloinuudta orijentiroovko hiixe xeregtei.

Yngerhen zuunzilel najaad onoor naroodniguudtai marksiistnuudai temeseze baixa epooxodo Rossiido proletariaad bolbol amitan zonoi ugaa diilenxii olon talanь baihan ymsiin tariaşadtai sasuulabal ton baganx. talanь baihan jym. Gebeş, proletariaadai angi bolon xygzeze baixada, tariaaşad bolbol baibaş xaxaran unaza baihan baina. Proletariaadai ang bolbol xygzeze baihan tuladanь marksiistnuud bolbol proletariaadta orijentiroovko abhan baina. Marksiistnuud endyyree ygei bişe, uşaranь xadaa medeezeer, proletariaad bolbol ton baga xysen baihanaa, xozomonь tyryy zergiin istoriiçeske ba politiiçeske xysen bolon urganan baina.

Tiimehee politiikada endyyrexegyin tula, gedergee xaraxagyi uragşaa xaraxa xeregtei.

Saaşaa. Xerbee uudaaxan koliiçestvenno xubilaltanuudai tyrgen ba geneniin kaaçestvenna xubilaltanuudta şilzexe xo jabadalai xygzeltiin zakoon bolxo xadaanь, doroidogdoon angiinuudaar xegdegşe revolyycionno perevorot bolbol ton jesteestvennee ba erxebişe yzegdel myn haihaan eli.

Tiimehee, kapitaliizmhaa socialiizmda oroxo jabadal ba delmerişen angiiji kapitaliis darlaltahaa syldөөxe jabadal daa edaaxan xubilaltanuudai zamaar, refoormanuudai zamaar byyiegdexe bişe, gansal kapitaliis stroiji kaaçestvenno xubilalta xehenei zamaar, revolyycyiin zamaar bejelyylegdexe hotoi.

Tiimehee, politiikada endyyrexe ygein tula refoormiist bişe, revolycioneer baixa xeregtei.

Saaşaa. Xerbee xygzelte xadaa dotoroi protivoreeçinyydiiji uudalan gargaxa johoor, ede protivoreeçinyyd deere barimtalan myn protivoreeçinyydiiji tuilaza garxiin tula protivopoloozno xysenyydiiji tulaisalduulxa johoor bolodog xadanь, proletariaadai angiiin temesel xadaa jesteestvenne erxebişe yzegdel myn baihaniinь eli.

Tiimehee kapitaliis zuramai protivoreeçinyydiiji daldalxa bişe tedeniiji eliryylen gargaxa ba zadalaxa xeregtei, angiin temeseliiji untaraaxagyi, esestenь xyrgexe xeregtei.

Tiimehee, politiikada endyyrexe ygein tula proletariaadai byrzyaaziin xojoroi intercesyydiiji taaralduulxa reformiistiin politiika bişe, kapitaliizmiiji socialiizm oruu „şingen oroxo" soglaşaatelьska politiika bişe, eserepşegyi angiiin proletarskiin politiikiiji barin jabuulxa xeregtei.

Marksiis dialektiiçeske meetodiiji, xerbee tereeniiji obşçestvenne azabaidalda, oobşçestviin istooriido abza xeregleebel iime baina geeşel daa.

Marksiis filosoofsko materialiizmiiji abxa boloo haa esestee huuriaaraa filosoofsko idealiizmda sexe protivopoloozno baidag jym.

2) Marksiis filosoofsko materialiizm bolbol iimenyyd gol tyxelnyydtei baidag jym.

a) Bii jyrtense xadaa „absoliyytno idein", „mirovoi dyxiin", „uxaan medereleі" bodoto bejee olonon uşar geze tooldog idealiizmhaa ton ondoogoor Maarksiin filosoofsko materializm bolbol bii jyrtense xadaa өөriingөө udxa şanaraaraa materiaalьna baidag, bii jyrtense deere baigaa olon janziin jyymnyyd xadaa xydelze baigaa materiiin eldeb şinzen, yzegdelnyydei dialektiiçeske meetodoor togtoogdohon xolboo baihan ba vzaimno obysloovlennostinь xadaa xydelze baigaa materiin zakonomeernostinhoo garhan jym, jyrtense xadaa materiiin xydelөөnei zakoonoi johoor xygzedeg ba „jamarş mirovoi dyyxiiji" xereglexe ygei geeşe.

„Materialiis yzel bolbol baigaaliiji tere jamar baigaa baihan johooronь xydөө talahaa jamarş nemelte oruulgagyi prosto oilgoxo jabadal myn" geze Eengelьs xelene. (*K. Maarks ba Eengelьs*, t. XVIII. 651).

(Yrgelzelelenь 3-daxi niuurta)

Y R G E L Ž E L E L

„Bii jyrtense xadaa byxiihɵɵ gansa, burxadai xeneerenş ba ynyadei xeneerenş sozdavaala dahan bişe, zakonomeerneer yleten ahaza baidag ba za ono neern er untaraza baidag mynhdee amida gal xeb eree baihanş, baiza baigaaş ba baixaş johotoi" gehen udxatai erte sagai filoosof bolxo geraglit geeşiin materialiis yzeliiji durdan, Leenin iigeze xelene: „Dialektiiçeske mat rialiizmiin naçaalanuudiai ton hain nairuulga". (*Leenin* Filosoofsko debternyyd, n. 318).

b) Gansal manai uxaan mederel reaalьna baidag, materiaalьna bii jyrtense, betijee, ba gaali xadaa gansal manai uxaan mederelde, manai oşçyşçeenide oilgomzodo baidag geze bataalgaşa idealizmahaa ton ondoogoor, marksiis filosoofsko materiaalizm xadaa mateeri, baigaali, betijoo bolbol uxaan mederelhee xamaa yi ba tyynhee gaduur baidag objektiivna reaalьnostь myn geze, mateeri xadaa perviiçne bolxo jym, jyyb gexede ene bolbol oşçyşçeeniin, oilgomziin, uxaan mederelei istooçnigiinь myn geeşe. Uxaan mederel xadaa vtoriiçno, proizvoodno bolxo jym, jyyb gexede ene bolbol mateeriin otrazeeninь betijoogei otobrazeeninь bolxo geeşe, uxaabodol bolbol ɵɵriingɵɵ xygzeltede dee le şatiin haiza a iiji xysehen mateeriin—produuktenь myn, tiimede uurag tarxiiin—produukt, uurag tarxi xadaa uxaabodoloi oorgoniinь myn, tiimiin tula bydyylig jundyyrelde oroxoo hanaagyi xadaa uxaabodoliiji mateerihee ilgaaza bolxogyi gehenhee yndehe barimtaldag baina.

„Byxil filosoofiiin xamagai deede asuudaldanь xadaa uxaabodoloi betijoode, dyyxiin baigaalida xandaxa xandalgiin tuxai asuudal myn bolno Filoosofuud bolbol ene asuudalda jamar xariuu ygɵɵb, t regeeree xojor jixenyyd laagerь bolzo halahan jym. Dyx (burxan) bolbol baigaalihaa urid baihan gegşedenь *reaalis* laagerь bolzo, baigaali xadaa gol ug exiniinь geze tologşodonь *materializmiin* eldeb janziin şkoolnuudta niaaldaan jym" geze Eengelьs xelene (*K. Maarks,* Tyyberilhen zoxioolnuudi t. n. 329).

Myn saaşaa:

„Bidenei ɵɵhediimnai bagtalsaxa veşçeestvenne mederen oilgozodo ab axa bii jyrtense xadaa gansaxan bodoto jyrtense myn... Manai uxaan mederel ba uxaa bodol bolbol xediiş ilgogdoxo bişeer xaragdaxa baibaş, veşçeestvenne jyymiin, bejete jyymiin oorgan bolxo uurag tarxiiin produukt myn geeşe. Mateeri dyyxiin produukt bişe, dyyx ɵɵrɵɵ mateeriiin deede produuktonь myn"
(myn tende, n. 332).

Mateeri ba uxaabodoloi tuxai asuudaliiji durdan Maarks iigeze xelene:

„*Hanan bodozo baigşa mateerihee, uxaabodoliiji halgaozi bolxogyi.* Mateeri bolbol byxii xubilaltanuudai Sybjeektenь myn geeşe" (myn tende, n. 302).

Marksiis filosoofsko materialiizmiiji xarakterizovaalan Leenin iigeze xelene:

„Materiaalizm bolbol uxaabodolhoo, mederelhee oopdhoo xamaadiidangyigɵɵr, objektiivna reaalьna betijeeje priznavaaldag baina... Uxaan mederel... xadaa betijeegee gansa otrazeeninь myn bolzo, hain bolo sagtaa barigtai zyb (adekvaatna, udaalьgyi abtaab—tyynei otrazeeninь bolxo jym)
(*Leenin* t. XIII, n. 262—267).

Myn saaşaa:

a) „Manai bejiin mederdeg oorganuudta xandan xyreze oşçyşçeeni gargagşa jyyme xadaa mateeri myn geeşe; bidenerte oşçyşçeeni gargan xandagşa objektiivna reaalьnostь xadaa mateeri myn... Mateeri baigaali, betijoo, fiziiçeske jyme xadaa perviiçno bolzo, dyyx, uxaan mederel, oşçyşçeeni, psixiiçeske jyme xadaa vtoriiçno bolxo johotoi (tende, n. 119—120)

b) „Bii jyrtensiin kartiina xadaa mateeriin jamaraar xydelze baina „mateeriiin jamaraar bodozo baihanain kartiina myn geeşe (tende, n. 228)

c) „Uurag tarxi bolbol uxaanai oorgan myn", tende, n. 125).

ç) Bii jyrtense ba tyynei zokonomeernost nuudiiji priznavaalxa argiiji arsadag, manai medelnyydei ynen bodoto baidalanda etigedeggyi, objektiivna istiiniiji priznavaaldaggyi, bii jyrtense xadaa nauukaar xezeedeş poznavaalagdaza şadagdaxagyi, „ɵɵre dotoroo jyymenyydeer" dyyrenxei baidag geze tologşodog idealiizmahaa ton ondoogoor marksiis filosoofsko materiaalizm bolbol bii jyrtense ba terenei zakonomeernostinuud xysed poznavaalagdaxa, oopedoor ba praaktikaar şalgagdahan baigaaliin zakoonuud tuxai manai medelnyyd, objektiivna istiinin udxatai medelnyyd xadaa ynen bodoto baidag geze jyrtense deere poznavaalagdaxagyi jyymenyyd geze baixa ygei, nauuka ba praaktikiin xysenyydeer baitaraa elhryylegdeze ba poznavaalagdaxa johotoi yşɵɵ poznavaalagdaagyi jyymenyyd gehen yndehe barimtaladag baina.

Bii jyrtensiin poznavaalagdaxagyi tuxai ba poznavaalagdaxagyi „ɵɵre dotoroo jyymenyyd" gehen Kaantiin ba bişe ideaalistnuudai polozeeninyydiiji kritikovaalza ba materialiizmiin polozeeze manai medelnyyd ei ynen bodoto tuxai baihan polozeeniiji xamagaalan Eengelьs iigeze bişene:

„Ede ba bişeş byxii filosoofsko ...şanuudiiji egeel eris şangaar arsaza bata soxihon jabadal xadaa praaktikada myn le eksperimeentede ba promiştennostьde baina geeşe. Xerbee bidenerei baigaaliin myn baigaa yzegdeliiji manai oilgolgiin zyb baihaniiji, bidenerei tereniiji ɵɵrɵɵdɵɵ ylledberiize, tereenei ysloovihoonь gargaza, tereniiji manai zoriigiiji byteexe xeregte jabaxiiji baadxaza baihan jabadalaaraa bataiza şadahan xadaamnai kaantovska baigdaşagyi „ɵɵre dotoroo jyymenyydei" ogto ygei bolxo sagaanь jirene. Adaguusa ai ba urgamalnuudai bejenyyd te bii bolzo garxa ximiiçeske veşçestvoonuud xadaa orgaaniiçeske ximiin tedeniiji negeniinь xo nohoo nygeedin beleuxeze gargaagyi baixada kaantovska „ɵɵre dotoroi, jyymenyyd" mete xedeereel yldeze baihanaa tereenhee xolşo bolxotoi xain a „ɵɵre dotoroi jyyme" xadaa manda xeregtei jyyme bolhon baina. Ziseelxe e, alizarin ge e mareeniin budaxa veşçestvoo, tereeniiji mynɵɵ bidene pooli soo urguuldag mareeniin y denenhee abxaa bolizo byri xyngen ba xiamdaar şuluu nyyrnenei dabirxaihaa abdag boloobdi. Kopeernigei naranai sisteeme gurban zuun zil soo ton labtai gipooteze baiwaş gipooteze jonodool yldeze baihan baina. Leverrьjee gecşiin ene sisteemiin medeenyydeei yşɵɵ nege ondoo planeete baixa johotoi geze batalhan bişe, myn terenei ogtorgoin xi zaarta ezeleze baihan daidiiji toolon gargaza todorxoilhon baina, terenei hyylde Gallee geşiin tere planeetiiji bodotoor olzo, Kopeernigei sisteeme batalagdahan jym".
(*K. Maarks,* Tyyberlehen zoxioolnuud t. I n. 330).

Bogdaanov, Bazaarov, Jyşkeeviç ba bişe Maaxiin taliiji baigşadiiji fideizmde orohoniinь tyиɵɵ zemeleze, materialiizmiin baigaalidaxi zakoonomeernostinuud tuxai manai nauuçno medelnyyd xadaa ynen bodoto geeşe, nauukiin zakoonuud bolbol objektiivna istiine myn baixa johotoi gehen medeeze polozeeninyydiiji xamagaalan Leenin iigeze xelene:

„Mynɵɵ sagai fideizm xadaa nauukiiji oroidoo arsan buruuşaanagyi; ene nauukiin gansa" „ugaa yngeryy preteenzenyydiiji" arsan buruuşaaza, objektiivna istiiniiji xysenen preteenziijinь arsana. Xerbee (materialiistnuudai bodoloor), objektiivna istiinin bii baixada, xerbee jestestvozznaaniiin xynei „ooped" orşon toirozo baihan bii jyrtensiiji otrazaalan xaruulza baigaa xadanь, gansa ene xadaa manda objektiivna istiiniiji ygeze sadaxa baigaa haa jamarş fideizm xelseegyi arsagdan ygei bolxo johotoi". (*Leenin* t.XIII n. 102).

Marksiis filosoofsko materialiizmiin xarakteerne tyxelnyyd iime geeşe.

Filosoofsko materialiizmiin polozeeninyydiiji, obşçeestvenno azabaidaliiji şinzexe jabadalda, oobşçestviin istooriiiji şinzexe jabadalda delgeryylelge jamar zergiin jixe udxatai baihaniinь ede polozeeninyydiiji oobşçestviin istoorido proletariaadai paartiiin praktiiçeske jabuulganuudta xereglelge xadaa jamar zergiin jixe udxatai baihaniinь ton oilg motoi geeşe.

Xerbee baigaaliiin yzegdelnyydei xolboo barisaanь ba tedenei vzaiimno obysloovlenno baihan jabadalanь baigaaliiin xygzeltiin zakonomeernostinь myn baigaa xadanь, tereenhee obşçeestvenno azabaidalai yzegdelnyydei xoorondoo xolboo barisaatai ba vzaiimno obysloovlenno baihan jabadal xadaa myn tereşelen slyçaino xereg bişe, oobşçestviin xygzeltiin zakonomeernostь myn geeşe.

Tiimehee obşçeestvenno azabaidal oobşçestviin istoori bolbol „slyçainostinuudai" suglaralga bolxoo bolino, uşaranь xadaa oobşçestviin istoori bolbol oobşçestviin zakonomeerno xygzeltenь bolzo, oobşçestviin istooriiiji şinzexe jabadal nauuka bolno.

Tiimehee proletariaadai paartiiin praktiiçeske jabuulganь xadaa „tyryy ilgarahan niuurnuudai" hain xyselengyyd, „raazumai", „jyrenxii ygediin moraaliiin" eiltenyydeer yndehe barimtalxa johotoi bişe, oobşçestviin xygzeltiin zakonomeernostinuud ba ede zakonomeernostinuudiiji şinzexe şinzelge deere yndehe barimtalaxa johotoi.

Saaşaa. Xerbee bii jyrtense poznavaalagdaza bolxo ba baigaaliiin xygzeltiin zakoonuud tuxai manai medelei ynen bodoto medelnyyd baiza, objektiivna istiniin udxatai baigaa xadanь, endehee obşçeestvenno azabaidal oobşçestviin xygzelte xadaa myn tereşelen poznavaalagdaxa baiza, oobşçestviin xygzeltiin zakoonuud tuxai nauukiin medeenyyd bolbol ynen bodoto medelnyyd baiza, objektiivna iistiniin udxatai baixa johotoi.

Tiimehee oobşçestviin istooriiin tuxai nauuka bolbol obşçeestvenno azabaidalai yzegdelnyydei xediiş sloozno baigaa haanь biologi şingi toocno nauuka bolzo oobşçestviin xygzeltiin zakoonuudai praktiiçeskaar xeregleze şadaxa nauuka bolzo bolno.

Tiimehee proletariaadai paarti xadaa ɵɵriingɵɵ praktiiçeske jabuulgada jamar negen slyçaino motiivuudaar xytelberi xexe bişe, oobşçestviin xygzeltiin zakoonuudaar ede loozungnuudai praktiiçeske viivodeer xytelberi xexe johotoi.

Tiimehee socialiizm bolbol xyn tyrelxitenei jireedyin hain baidaliiji xysehen meçtaa baihanaa nauuka bolno geeşe.

Tiimehee nauuka ba praktiiçeske jabuulga, teoori ba praaktika xojoroi xoorondoxi xolboo barisaa tedenei negedelenь xadaa proletariaadai paartiiin zamiinь xytelegşe odoniinь bolxo johotoi.

Saaşaa. Xerbee baigaali, betijoo, materiaalьna jyrtense perviiçne baiza uxaan mederel uxaa bodol vtoriiçno, proizvoodno baiza, xerbee materaalьna jyrt nse xynei uxaan mederelhee zaviisimagyi baihan objektiivna reaalьnostь baiza, uxaan mederel xadaa ene objektiivna reaalьnostiin otrazeeninь baihan xadanь oobşçestviin materiaalьna azabaidal terenei betijoo xadaa myn tereşelen perviiçne, ter nei dyxoovno azabaidalanь vtoriiçno, proizvoodno baixa johotoi jym. Oobşçestviin materiaalьna azabaidal bolbol xynei hanal xyselhee zaviisimagyi baihan objektiivna reaalьnostь myn geeşe. Oobşçestviin dyxoovno azabaidalanь xadaa ene objektiivna reaalьnostiiin otrazeeninь, betijoogoo otrazeeninь myn geeşe.

Tiimehee oobşçestviin dyxoovno azabaidalai formirovaalagdaxa ug istooçnigiinь obşçeestvenno ideinyydei, obşçeestvenne teoorinuudai, politiiçeska yzelnyydei, politiiçeska yçrezdeeninyydei bii bolxo ug istooçnigiinь tede ideinyyd, teoorinyyd, yzelnyyd, politiiçeske yçrezdeeninyyd soo bederexe xeregtei bişe, oobşçestviin materiaalьna azabaidalai ysloovinyyd soo, obşçeestvenne betijee soo bederexe xeregtei. Ene ideinyyd, tetoorinuud, yzelnyyd, ba bişe byxiinyyd bolbol tedenei otrazeeninь myn geeşe.

Tiimehee, xerbee oobşçestviin istooriiin eldeb yjenyydte eldebiin obşçeestvenne ideinyyd, teoorinuud, yzelnyyd, politiiçeske yçrezdeeninyyd xaragdadag baiza, xerbee bogoolezelgiin stroin baixada—nege ondoo obşçeestvenne ideinyyd teoorinyyd, yzelnyyd, politiiçeske yçrezdeeninyyd baiza, feodaliizmiin baixadaa—nyge de, kapitaliizmiin baixada—gurbadaxi baihan xadanь, ene xadaa, tede ideinyyd, teoorinuud, yzelnyyd, politiiçeske yçrezdeeniny d i „prirood or", „svoist voor" tailbarilagdaxa bişe, obşçeestvenne xygzeltiin eldeb yjenyyddexi oobşçestviin materiaalьna azabaidalai eldebiin ysloovinuudaar tailbarilagdaxa johotoi

Eneentei xolboldulan Maarks bolbol iigeze xelene:

„Xynyydei betijooji, tedenei uxaan mederelenь opredeliaaldag bişe, tedenei obşçeestvenne betijoonь uxaa medereliijinь opredeliaaldag jym".
(*K. Maarks,* Tyyberilehen zoxioolnuud, t. I, n. 269).

Tiimehee, politikada endyyrexe xoohon meçtaatelьnyydei baidalda oroxo ygein tula, proletariaadai paarti bolbol ɵɵriingɵɵ jabuulgada otvleçeenne „xyn amitanai raazumai principyydnee" yndehee barimtalxa bişe, obşçeestvenne xygzeltiin şiidxexii xysen bolxo oobşçestviin materiaalьna azabaidal konkreetne ysloovinuudhaa yndehee barimtalxa johotoi. „Aguu jixe xynyydei" hain xyselengyydhee bişe, oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin reaalьna xeregselnyydhee yndehee barimtalxa johotoi baina.

Ytopiistnuudai tereen soo naroodniguud, anarxiiistnuud ba eseernyydei unahan jabadalanь oobşçestviin xygzeltede, tereenei materiaalьna azabaidalai ysloovinuudai xamagai tyryyşiin rooliiji ezelen baihaniiji priznavaalangyi, idealiizm oruu unaza, ɵɵnediingɵɵ praktiiçeske jabuulgiiji oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin xeregselnyydeer huuri barimtalan tabiaagyi, tedeenhee dulduiduulangyi, tedeende esergyygeer, reaalьna azabaidalhaa tahar anxai „ideaalьna plaanuud" ba byxiiji bagtaagşa projeektnuu aar" huuri barimtalan baiguuldag jabadalhaanь tailbarilagdaxa baina.

Marksiizm-leniniizmiin xysen ba bodoto amidii baidalanь xadaa tereenei ɵɵriingɵɵ praktiiçeske jabuulgadaa oobşçestviin reaalьna azabaidalhaa xezeedeş taharangyi, oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin xeregselnyydhee tulguuri abdag jabadalanь baidag baina.

Gebeş, Maarksai ygenyyd bolbol obşçeestvenne ideinyyd, teoorinuud, politiiçeske yzelnyyd, politiiçeske yçrezdeeninyyd xadaa oobşçestviin azabaidalda jamarş xamaagyi, obşçeestvenne betijoodo, oobşçestviin azabaidalai materiaalьna ysloovinuudai xygzeltede nyɵɵgɵɵ xaldaanagyi gene bişe. Bidener ende mynɵɵ deeree obşçeestvenne ideinyydei, teoorinyydei, yzelnyydei, politiiçeske yçrezdeeninyydei ug garhanaanь tuxai, tedenei bii bolhonoi tuxai, oobşçestviin dyxoovno azabaidal xadaa terenei materiaalьna azabaidalai ysloovinuudiiji xaruulhan otrazeeniiin tuxai xelsehen bainabdi. Obşçeestvenne ideinyydei, teoorinuudai, yzelnyydei, politiiçeske yçrezdeeninyydei udxa şanarai tuxai abxa ooloo haa tedeenei istooridoxi rooliiji abxa boloo haa, istoriiçeske materialiizm bolbol tedeniiji oroidoo otricaaldaggyi, xarin tedenei oobşçestviin azabaidalda, oobşçestviin istoorido ton şuxala roolitoi ba udxa şanarai baihaniiji temdeg edeg baina.

Oobşçeestvenne ideinyyd ba teoorinuud eldebiin baidag jym. Ɵɵriingɵɵ naniiji dyyrenen ba oobşçestviin nahaa dyyren xosoroso baigaa xysenyydei intereesyydiiji xamagaalagşa xuuşan ideinyyd ba teoorinuud bii geeşe. Tedenei udxa şanaranь jyyb gexede, tede xadaa oobşçestviin xygzeltede, tereenei uragşaa debzexe jabadalda toormoz xedeg baina. Oobşçestviin tyryy xysenyydei intereesiiji xamagaalagşa şine tyryy ideinyyd ba teoorinuud bii geeşe. Tedeenei şanaranь jyyb gexede tede xadaa oobşçestviin xygzeltiiji tereenei uragşaa debzexe jabadaliiji xyngeldeg baina. Tiixede oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin xeregselnyydiiji byri todoor otrazaalxa byriee tedeenei udxa şanaranь byri jixedexe bolno.

Şine obşçeestvenne ideinyyd ba teoorinuud bii bolxodoo gansa oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin oobşçestviin urda şine zorilgonuudiiji tabihanai hyylde bii bolzo gardag jym. Zygɵɵr, tede bolbol bii bolzo abhanhaa hyyleer oobşçestviin uragşaa debzexe jabadaliiji xyngelxe oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzelteer tabigdahan şine zorilgonuudiiji bejelyylxe jabadaliiji xyngelxe ton serьjoozno xyseniinь bolodog baina. Ende xadaa şine ideinyydei, şine teoorinuudai, şine politiiçeske yzelnyydei, şine politiiçeske yçrezdeeninyydei aixabtar jixe emxidxexe, elsyylexe ba şinedxen baiguulxa udxa şanaranь garza jirene geeşe. Şine obşçeestvenne ideinyyd ba teoorinuud bolbol oobşçestvede xeregtei tuladaal, tedeenei emxidxexe, elsyylxe ba şineixen baiguulxa xydelmerigyigɵɵr oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltede tulaza jirehen zoril onuudiiji bejelyylxe argagyi xadanь bii boldog baina. Oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltɵɵr tabigdahan şine zorilgonuudai baaza deere bii bolood, şine obşçeestvenne ideinyyd ba teoorinuud bolbol ɵɵhedtɵɵ xargii argaza, arad maassiin dostojaaninь bolzo, tedeniiji oobşçestviin hyneze baihan xysenyydei urdahaa esergyysyylen elsyylze, tiimede oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltede toormoz xeze baihan oobşçestviin hyneze baihan xysenyydiiji xymeriyylen unagaaxa jabadaliiji xyngelene geeşe.

Obşçeestvenne ideinyyd, teoorinuud, politiiçeske yçrezdeeninyyd bolbol oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltede tulaza jirehen zorilgonuudai baaza deere bii bolzo abad, xozomonь ɵɵhedɵɵ obşçeestvenne betijoodo, oobşçestviin materiaalьna azabaidalda nylɵɵgɵɵ xaldaaza, oobşçestviin materiaalьna azabiitalai urdaa toboizo garhan zorilgonuudiiji şiidxexe jabadaliiji esesrenь xyrgexe ba oobşçestviiji saaşadanь xygzɵɵxe xeregtei bolxo ysloovinuudiiji bii bolgono.

Eneentei xolboldulan Maarks iigeze xe ene:

„Teoori bolbol maassanuudiiji ezeleze abxii doroo materiaalьna xysen boldog jym"
(*K. Maarks ba Eengelьs* t. I n. 406)

Tiimehee oobşçestviin materiaalьna azabaidalai ysloovinuudta nylɵɵlexe argai olxiin tula, tedenei xygzeltiiji tyrgedxexiin tula, tedenei haizaralgiiji tyrgedxexiin tula proletariaadai paarti bolbol oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin xeregselnyydiiji zybɵɵr otrazaalxa oobşçestvenne teoorihoo, obşçeestvenne ideihee tulguuri abxa johotoi. Ene obşçeestvenne teoori ba ideinь xadaa aradai yrgen maassanuudiiji xydelɵɵnde oruulza şadaxa tedeniiji elsyylze şadaxa ba re kcioonno xysenyydiiji zada soxixoor belen baigaa ba oobşçestviin tyryy xysenyy te xargui gargaza ygexe proletaarska paartiiin aguu jixe aarmiiji emxidxeze şadaxa johotoi.

„Ekonomiistnuud" ba menьşeviigyydei unalganь xadaa tyryy teoriiji, tyryy ideinyydiiji elsyylxe, emxidxexe ba şinedxen baiguulza rooliijinь tedenei priznavaalaxagyi jabadalaaranь tailbarilagdana geeşe tedener bolbol bylьgaarna materiaalizm oruu unan oroso tyryy teooriiin ba tyryy idein rooliiji nyylide şaxuu oruulza, paartiiji passiivna baidalda, muudaxa baidalda oruulxa gehen baigaa.

Marksiizm-leniniizmiin xysen ba bodoto amidii baidalanь jyyndeb gexede, tere bolbol oobşçestviin materiaalьna azabaidalai xygzeltiin xeregselnyydiiji zybɵɵr otrazaaldag tyryy teorioor tulguuri barihan teooriiiji deeşenь yrgehen jabadalda ba tereenei elsyylxe, emxidxexe ba şineixen baiguulxa xysiijinь ojoortonь xyrter xereglelgiiji ɵɵriingɵɵ ujalgada toolodog jabadaldanь baina geeşe.

Istoriiçeske materialiizm obşçeestvenne betijoo ba obşçeestvenne uxaan mederel xojoroi xoorondoxi, materiaalьna azabaidalai xygzeltiin ysloovinuud ba oobşçestviin dyxoovno azabaidalai xygzelte xojoroi xoorondoxi xandalgiin tuxai asuudaliiji iigeze şiidxedeg baina.

Istoriiçeske materialiizmiin talahaa xaraxada oobşçestviin dyre şaraiji, tereenei ideinyydiiji, yzelnyydiiji politiiçeske yçrezdeeninyyd ba byqediiji todorxoilzo baihan „oobşçestviin materiaalьna azabaidalai ysloovinuud" doro jyy oilgoxo johotoib: gehen as udaliiji eliryylxe jabadal yldebe. Ynendee xadaa „oobşçestviin materiaalьna azabaidalai ysloovinuud" geze jyyn geeşeb, tedenei ilgaraxa tyxelnyydenь jamar jym?

Asuultagyi, „oobşçestviin materiaalьna azabaidalai ysloovinuud" gehen poniaatida nen tyryyn oobşçestviiji orşon toirozo baigaa baigaali, oobşçestviin materiaalьna azabaidalai ton xeregtei ba xodiin ysloovinuudai negenь bolxo, oobşçestviin xygzeltede soxom myn le nylɵɵldeg geografiiçeske sredaa orolsodog baina.

Oobşçestviin xygzeltede geografiiçeske sredaa jamar roolitoib? Geografiiçeske sredaa bolbol oobşçestviin dyre şaraiji, xynyydei obşçeestvenne stroin xaraaktɵriiji nege stroihoo nygɵɵdele şilzen oroxo jabadaliiji todorxoilxo gol xyseniinь bolxo bişe jym gy?

Istoriiçeske materialiizm bolbol ene asuudalda otricaatelьna xariuu ygedeg baina.

Geografiiçeske sredaa bolbol, arsaangyi, oobşçestviin xygzeltiin xodiin ba ton xeregtei ysloovinuudai negeniinь myn baiza,—ene xadaa oobşçestviin xygzeltede nylɵɵldeg,—ene xadaa oobşçestviin xygzeltiin jabasiiji tyrgedxedeg gy, ali udaaruuldag jym. Gebeş, tyryynei nylɵɵn xadaa *şiidxexii* udxatai nylɵɵn bişe jym, jyb gexede, oobşçestviin xubilalta ba xygzelte bolbol geografiiçeske sredaagai xubilalta ba xygzeltehee sasuulaşagyi tyrgɵɵr yngeredeg baina.

Gurban miangan zilei torşo soo Jevroopodo gurban ondoo janziin obşçeestvenne stroinuud helgeldeze yrь ehen baina: erte-balar sagai obşçiina stroi, bogool ezelelgiin stroi, feodaalьno stroi, jevroopiin zyyn xubidanь SSSR-te xadaa dyrben obşçeestvenne stroinuud helgeldehen baina. Tiime baixada, ene yje soo Jevroopodo geografiiçeske ysloovinuud nege gebel oroidoo xubilaagyi, nege gebel ugaa ba aar xubilahan baixadanь geograafi eneen tuxai xelexeeş arsana. Enenь oilgostoi. Geografiiçeske sredaada nege tedii şineen serьjoozno xubilalta xexe bolxo haa xeden millioonuud zilnyyd erigdexe bolno, xerbee xynyydei obşçeestvenne strooji ton serьjoozno xubilaltanuudiiji xexe boloo haa nege xedii zuun zil gy, ali paar miangan zilnyyd elbeg xyrexe johotoi.

Zygɵɵr, eneenhee xadaa geografiiçeske sredaa bolbol obşçeestvenne xygzeltiin şiidxexii şaltagaaniinь, glaavna şaltagaaniinь bolzo şadaxagyi geeşe, uşaranь xadaa arbaad miangan zilnyydei torşo soo xubilangyi şaxuu yldeze baihan jyyme, zuugaad zilnyydei torşo soo bolhon yndeheeree xubilahan jyymen xygzeltiin glaavna şaltagaaniinь bolzo şadaxagyi geeşe.

Likbeezei xydelmeriiiji haizaruulxa xemzeenyydiiji aвba

Yzeg bişeg baga medexe ba medexegyişyydiiji hurgaxa xereg bolbol gyrenei şuxaliin şuxala jabuulganuudai negenь bolxo baibaş, zarim aimagai partiiina ba soveed organizaacanuudai xytelberilegşed, kolxoozoi tyryylegşener xadaa ene xeregte xaişa xeregeer xandaza, yzeg bişeg medexegyiji usadxaxiin tyløø jamarşji xemzee abadaggyi, zoxistoi şuxala ysloovinuudiiji baiguuldaggyi ba niutaguuddaxi kylьtyyrne xysenyydiiji ene xeregte elsyyldeggyi baihan baigaa.

Žişeelxede, Selengiin aimag dotor yzeg bişeg medexegyiji usadxaxa xydelmeri ton xangaltagyigøør jabuulagdaza baina, gegeerelei tahagai hyylei medeegeer abaad yzexede, tus aimag dotor yzeg bişeg medexegyi 1549 xyn ba baga medexe 1599 xynyydei baibaş, edenei miil 938-iinь nahatanai hurguulida xabaaduulagdahan baina.

Ilangajaa, Tamşiin somsoveedte (tyryylegşenь Maşeejev) ba Noovo-Selengiin selьsoveedte (tyryylegşenь Aveerin) yzeg bişeg medexegyiji usadxaxa xydelmeri ton hulaar jabuulagdana.

Tamşiin somsoveedei „socialiizm" kolxoozdo (tyryylegşenь Bujantuujev) yzeg bişeg medexegyi 39 xyn ba baga medexe 40 xyn baibaşji, miil 35 xyn nahatanai hurguulida huralsaza baina, myn tereşelen, Noovo-Selengiin selьsoveedei „kommunizm" kolxoozdo (tyryylegşenь Galsaanov) yzeg bişeg medexegyi 43 xyn ba baga medexe 41 xyn bii.

Iimenyyd faaktnuudiiji tooloxo boloo haa, gansal ede 2 somon dotor bişe, xarin nelieedgyi olon somonuudta ba kolxoozuudta yzegdedeg baina, gebeş, hyylei yjede Selengiin aimagai partiiina ba soveed organizaacanuud bolbol paarti ba praviitelьstviin togtoolnuudiiji ba RSFSR-ei gegeerelei Narkoom, nyx. Tiyyrkenei prikaaziiji bejelyylxiin zoriilgoor komsomooloi ba paartiiin aikoomoi biyroodo ba aimgyisedkoomoi preziidiym deere xelseze, saaşadaa jabuulxa xydelmeriin tuxai iimenyyd konkreetne xemzee jabuulganuudiiji hanamzalhan baina.

Aimagai gegeerelei tahagai ba somsoveedei zybşøølgyigøør nahatanai hurguuliin bagşanariiji ba kylьtarmeicanuudiiji ondoo azalda oruuldag praaktikiiji usadxaza, nahatanai hurguulinuudiiji bagşanaraar ba şuxala xeregselnyydeer xangaxa; gadana, yzeg bişeg medexegyiji usadxaxa xydelmeride, dunda ba exin hurguuliin bagşanariiji xabaaduulza, nahatanai hurguuliin bagşanarai xydelmeridenь tuhalamza yzyylxe ba xydelmeriinь şalgaza baixa.

Baha, nahatanai hurguuliin huragşadai dunda poliit-maassova xydelmeri jabuulxiin tula, 25 propagandiistnuudiiji tomiloxo geze togtoohon baina.

Iimede, ene togtoolnuudaa bodoto deerenь bejelyylze, likbeezei xydelmeriiiji darii haizaruulxa Selengiin aimagai partiiina ba soveed organizaacanuudai xytelberilegşedei şuxala zorilgo bolxo johotoi.

Ž.

Xen xytelberilxe johotoi jym?

Xoriiin aimagai, Doodo-Xudanai somon dotor (tyryylegşenь Xolxoojev) likbeezei xydelmeri boloşogyi muugaar jabuulagdaza baina.

Tus, somon dotor xamta 143 xyn yzeg bişeg baga medexe ba yzeg bişeg ogto medexegyi 203 xynyyd mynøø xyrter bii.

Tus somonoi Moolotovoi neremzete kolxoozdo yzeg bişeg medexegyişyyd—65 xyn, baga medegşed-40 xyn, Voroşiilovoi neremzete kolxoozdo yzeg bişeg medexegyişyyd—120 xyn, Jezoovoi neremzete kolxoozdo 119 xynyyd g. m. baibaş, kolxoozuudai ba somsoveedei tyryylegşener bolbol ene xeregte hanalaa tabixagyi ba likbeezei xydelmeriiiji saaşadaa jabuulxa ba haizaruulxiin tuxai jamarş xemzee abdaggyi bainad.

Gadana, tus somonoi izbaaç nyx. Rabdaanov V. gegşe likvidaatornuudta tuhalamza ygedeggyi ba somon dotorxi kylьt. maassova xydelmeri hainaar udaridanagyi.

E. Dorziin.

ZURAG DEERE: Osoaviaxiimei BMASSR-ei gorodskoi soveedei instryyktor nyxer Vereskynoov buunuudaa zahaza baina.

Peesterevei foto.

UNŞAGŞADAI BIŞEGYYD

Raadioogoi xydelmeri haizaruulxa

Xoriiin aimagai raadioo yyzel (naçaalьnigiinь Boriisov) bolbol xydøø somon ba kolxoozuudaar baihan raadioo tooçkonuudiiji haizaruulxiiji oroldoxogyihøø gadana, gyrenei zøøri demii garga alna. Jyyb gexede, somon ba kolxoozuud byxenei dergede baigaa raadioonuudai ebdereed, xeden zil ba ha a soo xydelen yi eb'ehen bolboş, raadioo yyzel bolbol tedeeniiji zahaxiiji oroldoxogyi, xarin mynge sugluulxa zaltai bainad.

Žişeenь, Xoriiin somonoi Kaarl Maarksai neremzete kolxoozoi raadioo xeden sagai ebderxee azalgyi xebteze baixada, eneeniji zahaxa xemzee abxin orondo „raadioogoi tylberi gexe" 756 tyxerig mynge abhan baina.

Myn, ene mete Ždaanovai neremzete kolxoozoi raadioo xydelnegyi.

Ede byxii faaktnuud jamar uşarha garanab gee haa, raadioo yyzelei naçaalьnig nyx Boriisovai xydelmeridøø xaişa xereg xandahanhaa bolno.

Dam. Žam.

* *
*

Jaruuna. Egetiin somonoi Kaarl Maarksai neremzete kolxoozdo yngeregşe zilde nege raadioo yyzel baiguulagdahan jym.

Teed, ene zilei jixe muugaar xydelne. Raadioogoo haizaruulxa ba raadioo sonosogşodiiji olon bolgoxiin tuxai jamarş i xydelmeri xegdenegy.

C. Nomtiin.

Baani baiguulxa şuxala

Arig seberiiji saxixa jabada' bolbol bejiin elyyriiji xamagaalxadaa negen şu ala zyilii ь bo'xo baina. Gebeşji, zarim kolxoozuudta arig seberiiji hainaar saxidaggyi ba mynøø xyrter baani bariuulaagyi kolxoozuud baidag baina.

Baanitaiş haa tereenee xeden hara soo tylideggyi ba arig sebereer bailgadaggyi kolxoozuud baixa jym.

Žişeelxede, Zakaaminai aimagai Moolotovoi neremzete kolxooz, nege baaxan ba nitai aad, ton ysøøxen tylideg baina.

Myn ene mete, Staalinai ba Kaliininai neremzete kolxoozuudta seber hain baani yg i, nege b axan baanijaa xaa-jaa ylixedenь, kolxoozoi çeengyyd bygede orozo yrdideggyi baixa jym.

SELЬKOOR.

ŞATAR

Sagaan figyyre bolbol doro zaagdahan pozicanuudta jabaza exilxedee, 2-doxi jabadaldaa mad ygene.

2 DOXI JABADALDAA MAD YGEGTII!

№9 POZIICA

Sagaan figyyre—Nojon g 2, Terge f 7 ba 5.

Xara figyyre—Nojon h 8, Terge e 8, xybyyd 7, f 7.

№10 POZIICA

Sagaan figyyre—Nojon g 6, Terge h 7.

Xara figyyre—Nojon g 8.

№11 POZIICA

Sagaan figyyre—Nojon e 8, Berse e 7.

Xara figyyre—Nojon h

№12 POZIICA

Sagaan figyyre—Nojon g Temeen d 4, Morin e 4.

Xara figyyre—Nojon h Terge f 8, xybyyn h

XARIUUNUUD—

№ 9 poziica 1. l f 7 — f +Le 8: f 8 1. b f 5 f 8×mad

№ 10 poziica 1. Lh 7 — f Kr g8—h8 2. Lf 7—f8 × mad

№ 11 poziica 1. Kr e 8—f Ka h 8—h 7 2. Fe 7—h 4×mad

№ 12 poziica 1. K e 5—f ++(dabxar şaa).

1. . . . . . Kr h 8—g

2. Morin f 7—h 6×mad.

RESPYYBLIKE DOTOR

Mediciinske brigaada

RSFSR-ei Narkomzdraav bolbol sociaalьna ybeşen tuxai şinzeleigiin xydelmeri jabuuiin tula, mediciinske koompleksne brigaada ofoormilozo, hajaar manai Buriaad-Mongol respyyblikede elьgeexeer baina. Ene brigaada bolbol manai respyyblikede 8 hara soo xydelmerilexe baina.

12 laboraantnuud

BMASSR-ei Narkomzdraav bolbol 4 hariin laboraantnuudai kyyrsiiji dyyrgehen 12 xyniiji h jaar gargaxanь. Tus kyyrsiji dyyrgegşed bolbol respyyblikiin aimaguudta ga aza, xydøøgei bolьnicanuudta xydelmerilexe baina.

Kaadranuudiiji beledxelge

Sojuuzai Narkomzeem bolbol BMASSR-ei Narkomzeemei gosoxootinspeekcede kolxoozuuda angai feermiin xydelmerişediiji beledxexe hariin kyyrsemxidxexiin tula, myngeн zøøri tabihan baina. Tus kyy senь xadaa ene onoi dekaabriiin 15-haa Tarbagatain aimagai Jixe Kunalein seloo deere yngergegdexe baina.

120,8 proc. dyyrgee

Ulaan-Ydiin meebelьne faabrika bolbol yngerhen nojaabriingaa yiledbeeriin prograamiiji 120,8 proc. dyyrgehen baina. Iime deerehee yngerhen 11 hara soo zileegee prograamiiji 99,6 proc. bolgohon baina.

Aimagai gazeedyydhee

ERXIMYYD PAARTIDA OROZO BAINA

BK(b) P-iin Tarbagatain aimagai komiteedei biyroo bolbol ene onoi no aabriiin 22-to BK(b) P-iin çleenei kandidaadta 9 xyniiji abba. Edenei dunda: Miaasnikoov— ta aanovectymerşe darxan, Medveedev—ko xoozo tyryylegşe Sokoloov, Kozlov ba b şed abtahan bii.

„POBEEDA"

KYYRSEDE OŞOBO

Jaruuniin miaxanai sovxoozoi staxaanovec—oordeento nyxer Darizab Ivanoova bolbol Moskvaa goorodto, SSSR-ei sovxoozuudai Aradai Komissariadai dergede yngergegdexe hariin kyyrsede huralsaxaa oşoo.

„ULAAN MALŞAN"

TIYMEENCEV

—Narkomzeemei agranoom

Byxesojuuzna xydøø azaxiin viistavkede beledxelei jabasa tuxai

SSSR-ei Verxoovno Soveedei xojordoxi Seessieer batalagdahan zakoonoi johoor, Byxesojuuzna xydøøazaxiin viistavke xadaa 1939 onoi aavgustiin 1-de neegdexe baina.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei xojordoxi Seessieer BXAV tuxai batalagdahan zakoon dotor viistavkiiji neexe bolzoniiji xoişoluulalgiin şuxala baihanь todorxoigoor bişegdehen baina. Enenhee urdaiee, Byxesojuuzna xydøø azaxiin viistavkede xabaadalsuulxa ysloovi xadaa ton buruugaar gargagdahan baigaa gebel, hainuud MTS-iiji, kolxoozno tovaarna feermenyydiiji ba xydøø azaxiin tyryyşyydiiji viistavkede xabaaduulxa ysloovi tabigdaagyi, gadana viistavkiin egeel gol şuxala zyil bolxo, xuuşan ba şine dereevninyydiiji xaruulxa ysloovi oroidooş xaraalagdaagyi baigaa.

Tus viistavke bolbol kolxoozno baiguulaltiin ilahan yjehee xoişo, kulaaçestviiji angi geze usadxahanai xoino, socialis xydøø azaxiin egeel tyryyşiin viistavke geeşe. Ene viistavke bolbol xydøø azaxiin arteeliin staalinska ustaavai yndehøør manai soveed tariaaşadai sengelig xyxiyyn, zoltoi zargaltai ba zaziitoçna bolhijinь demonstraacalan xaruulxa baina.

Mynøø delgereze baigaa sociali s sorevnovaaniiin dolьgin xadaa gansaxan le xydøø azaxiin tyryyşyydei, brigaadanuudai ba kolxoozuudai xoorondo jabuuladana bişe, xarin aimag, MTS-uudai xoorondo ton yigenøør delgereze baina. Zediin aimag Selengiin aimagtai; Muxar-Şiber Tarbagataitai; Zaigrain Selengetei). Ede aimaguudai xytelberilegşed xadaa kolxoozuudiiji, MTS-iiji ba tyryyşyydiiji viistavkede oloor xabaa uulxa erxim zergeer viistavkede beledxeliiji emxidxexe ba kolxoozniguudai dunda viistavkiin tuxai zakoonii gynzegiigøør oilguulxiin tyløø temesene.

Buriaad-Mongol ASSR-ei xydøø azaxiida, 1939 ondo bolxo viistavke deere xaruulxa jyyme bii.

Manai respyyblike dotor tyryy kolxoozuud, MTS-uud ba xydøø azaxiin tyryyşyyd ton olon, ede xadaa Staalinska 7-8 milliaard pyyd tariaa xuriaadag bolxiin tyløø sag yrgelze temesedeg baina.

Gaşain MTS (direektoriinь nyx. Bertynoov) hyylei 2 zil dotor myn nelieed amzaltanuudiiji tuilaa, tus MTS xadaa 1937 ondo ÇTZ traaktor byxenøør 1201 gektaar gazar xaxalhan aad, 1938 ondo 1383 gektaar xaxalaa, kombainaar 1937 ondo 380 gektaar tariaa xuriaahan haa, ene zilde 347 gektaar xuriaahan baina. Ene MTS-iin byxii kolxoozuudai tariaanai urgasa xadaa dunda zişeegeer gektaar byxenei 11,3 ceentner boloo, myn zarim uçaastoguudhaa gektaar byxenei 25 ceent. tariaa abhan baina.

Myn ene MTS-iin tyryy xynyyd—Budaajev Erdeni kolxoozno traaktoraar øøriingøø smeene dotor 475 gektaar gazar xaxalhan ba kombainoor Pavlyyckiii gegşe kombainaar 489 gektaar xuriaahan baina.

Muxar-Şiberei aimagai Xara-Şiberei selьsoveedei „Pobediitelь" kolxooz xadaa 1937 ondo 2000 gektaar tariaanhaa dunda zişeegeer gektaar byriiir 14,7 ceent. urgasa xuriaahan aad, mynøø 1938 ondo 1218 gektaar tariaanhaa dunda zişeegeer gektaar byrhøø 17 4 ceent. tariaa xuriaaza abhan baina. Eneen deerehee tus kolxooz bolbol viistavkede xabaadalsaxiin xysel tuxai medyylge ygøø.

Bıçyyrei aimagai, Dzerziinskiin neremzete kolxooz 1937 ondo 1359 gektaar tariaanhaa dunda zişeegeer gektaar byxenei 13,4 ceent. urgasa abhan baigaahaa, 1938 ondo 1382 gektaar tariaanhai gektaarai 10-10 ceent. urgasa abhan baina.

Ulaan-Ydiin raioonoi „Osoviaxiim" kolxooz xadaa 1937 ondo byxii oroohoto tariaanhaa dunda zişeegeer, gektaarai 13,1 ceent. urgasa abhan aad, mynøø 1938 ondo byxi oroohoto tariaanhaa dunda zişeegeer 16,0 ceentner urgasa abaa.

Manai respyyblike dotor tyryy xynyyd olon gebel, maşaniist Razylaajev Akiim (Bıçyyr) „MK—1100" mo oti lkoor 1400 toonno iaraa soxihon baina.

Selengiin MTS-iin traktoriist Epxeejev Dalba ÇTZ traaktoraar 900 gektaar gazar xaxalaa.

Gaşain MTS-iin traktoriist Koliosnikov Radioon gegşe 991 gektaar gazar xaxalaa, kombainoor Çelnokoov 401 gektaar tariaa xuriaagaa. Xonxoloin MTS-iin kombainioornuud Petriakoov Antoon—546 gekt., Varfalomeejev Aleksei—545 gekt., Saazin Şerafiim—451 gekt. tariaa xuriaahan baina. Iimenyyd pokazaatelьnuud ysøøn bişe baina.

Gebeş zaagdahan amzaltanuud xadaa yşøø xangaltagyi, baganuud baina, eneexen amzaltaar viistavkiiji ugtaxa johogyibdi.

Mynøø tariaan azalai talaar viistavkede xabaadalsaxiin tulada Narkomzeemde miil 67 medyylgenyyd orohon baina. Zakaaminai Xiaagtiin, Bargazanai ba Zediin aimaguudhaa oroohoto kylьtyyrenyydeer viistavkede xabaadalsax i xysel tuxai negeş medyylge oroogyi baina. Teed, ede aimaguudta hain pokazaatelьtai kolxoozuud, tyryy xynyyd olon baixa jym.

Zarim aimaguud viistavkede beledxelei xydelmeride ton xariuusalgagyigøør xandadag baina.

Kabaanskiin aimagai viistavkoom xadaa yngeregşe zilhee xoişo 1938 onoi nojaabriiin xaxad boltor oroidoo xydelmeri jabuulaagyi, viistavkoomoi tyryylegşe Roodjev bolbol viistavkoomoigoo çleengyydiiji medeteggyi, aimagai gazartariaalangai tahagiiji erxilegşe nyx. Lisiickiii gegşe viistavkoomoi çleen bolhonooş, ygeigøøş medeggyi baigaa.

Myn, Kabaanskiin aimagai Itanciin MTS-iin kolxoozuudhaa negeş medyylge oroogyi, kolxoozuudaa viistavkede xabaaduulxiin tuxai MTS-iin direektor Zeenin ba agronoom nyx. Xrebtoov gegşed jamarş xydelmeri jabuulnagyi.

Tynxenei aimag dotor viistavkede eksponaad şilelge xadaa miil 3 kolxoozuudta jabuulagdahan baina. AZO-goi agronoom Beezinov gegşe „bişe xabaadalsaxaar kolxoozuud ygei" geze xeledeg jym.

Baha zarim aimaguudta şilegdehen eksponaaduudiinь gemteze exilhen jabadalnuud yzegdene.

Ene byxii dutuu dundanuud xadaa Byxesojuuzna xydøø azaxiin viistavkede beledxelei xydelmeride ugaa jixe haad bolxohoo gadana, kolxoozuudai azaxiingaa ziliiji amzaltataigaar dyyrgexe jabadaldanь haad tybeg bolno.

BXAV-de beledxelei xydelmeriiiji erxim hainaar yngergexiin tulada ton jixe xydelmerinyydiiji jabuulxa xeregtei.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei xojordoxi Seesseer batalagdahan BXAV-iin tuxai zakooniiji kolxoozniguudta, MTS-iin xydelmerişedte ba MTS-te gynzegiigøør oilguulxa, viistavkede olooroo xabaadalsaxiin zoriilgoor tyryy xynyydei, kolxoozuudai, MTS-uudai ba aimaguudai xoorondo socialiis sorevnovaani ton yrgenøør delgeryylxe, myn tyryy xynyyd, kolxoozuud ba MTS-hee viistavkede xabaadalsaxa xysel tuxainь medyylgenyydiiji ygeliiji emxidxexe şuxala.

Aimaguudai viistavkoomuud bolbol kolxoozuudai şilelei eksponaaduudai xadagalalgiiji şalgaxa johotoi.

Viistavkede xabaadalsaxiin tu'ada medyylge ygeze, Narkomzeemeer kandidaadta batalagdahan kolxoozuud ba MTS-uud xadaa 1938 onoi dekaabriiin haradaa şalgaltada oroxo baina.

Tiimehee, edenerei ujalga xadaa tariaanaigaa soxilgiiji ba tuuroplaata tuşaalgiiji, semssyyd busaalgiiji, yrihe xaalga ba şilegdehen eksponaaduudai xadagalalgiiji zişeete hainaar emxidxexe johotoi.

Paartiin Obkoom xadaa BXAV-de beledxeliiji erxim hainaar yngergexe tuxai gargahan øøriingøø togtoomzo dotor Kabaanskiin, Xoriiin, Xiaagtiin, Zagarain ba Bargazanai aimaguud ton xangaltagyigøør xydelmerilene geze zemhan baigaa. Teed ede aimaguud, gansal Zagarain aimaghaa bişeniin Paartiin obkoomoi togtoomziiji bejelyyleegyi baina.

Redaaktoriiji tyr orologşo D. CEREMPILOON.

KINOOTEATRNUUDTA:

Kinoo „ERDEM"	Kinoo „PROGREESS"
Veliikoje Zareevo	11-ijyyli

BURIAAD-MONGOL GYRENEI TEAATR

DEKAABRIIIN 14-de

Premьjeere K. GOLЬDOONI

GOSTIINICIIN XOZIAIKA

(I. O. BOLDOONOVAGAI orşuulga).

Ydeşiin 8 çaasta exilexe.

Direekce

Адрес редакции: город Улан-Удэ, Центросоюзная 10. Телефоны редакции: Отв. редактора 2—44, отв. секретаря — 2—28, колхозотдела 7—55 и промотдела 5—07.

NKMP-iin tipograafi. Glavlit № 545